

Список використаних джерел

1. Регіональна політика Європейського Союзу [Електронний ресурс] : підручник / [за ред. Віктора Чужикова]. – К.: КНЕУ, 2016. – 495.
2. Florida R. The Flight of the Creative Class. The New Global Competition for Talent. – Collins. An Imprint of Harper Collins Publishers, 2005.
3. UNCTAD. Statistics [Electronic Resource]. – Access mode: <http://unctadstat.unctad.org/EN/>.
4. Конвергенція та дивергенція в Європі: польський і український кейси: Монографія / [Д. Лук'яненко, В. Чужиков, Міхал Г.Вожняк та ін.]; за наук. ред. Д. Лук'яненка, В. Чужикова, М.Г.Вожняка. – К.: КНЕУ, 2013. – 688 с. – Англ. мовою.
5. Фукуяма Френсіс, Соціальний капітал Незалежний культурологічний часопис "І". – 2008. – № 53. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n53-texts/fukuyama.htm>.
6. World Bank. Worldwide Governance Indicators [Electronic Resource]. – Access mode: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home>.

Соломенна Т.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г.Шевченка

УКРАЇНА В БЕЗПЕКОВОМУ ВИМІРІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

В статті розглянуто український чинник в системі сучасних викликів європейської безпеки в контексті документів ЄС, пов'язаних з оновленням зовнішньополітичної та безпекової діяльності: Європейської політики сусідства та Глобальної стратегії зовнішньої та безпекової політики. Визначена роль та місце України як учасниці Східного партнерства для оновленого формату зовнішньої стратегії ЄС в умовах змінної міжнародної ситуації.

Ключові слова: Україна, ЄС, Спільна політика безпеки та оборони, Східне партнерство, Глобальна стратегія для зовнішньої та безпекової політики ЄС

The article examines the Ukrainian factor in the current challenges of European security in the context of EU documents relating to foreign and security update activities: European Neighborhood Policy and the Global Strategy for Foreign and Security Policy. The role and place of Ukraine as the Eastern Partnership format for the new EU external strategy in variable international situation is determined.

Key words: Ukraine, European Union, Common Security and Defense Policy, European Neighbourhood Policy, Eastern Partnership, Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy

Ситуація в Україні останніх років є одним з чинників стурбованості та занепокоєння з боку Європейського Союзу. Разом з проблемами біженців з Близького Сходу та Північної Африки, активізацією зовнішньополітичної діяльності РФ в світі – становить комплекс викликів, які різною мірою впливають на безпекову ситуацію в ЄС та його внутрішні процеси. Конфронтація на тимчасово окупованих територіях на Донбасі, анексія Криму Росією – це не лише справа безпеки та добробуту України. Це питання значно ширшого контексту: дотримання принципів та норм міжнародного права, гарантії недоторканності кордонів передусім європейських держав, стабільності системи міжнародних відносин й дотримання зобов'язань, зокрема ядерної безпеки.

Європейська спільнота разом з провідними державами світу продемонстрували високий ступінь солідарності та рішучості в оцінках політики Росії щодо Криму та подій на сході України: підтвердження територіальної цілісності України, запровадження санкцій та зміна взаємин з Росією, запровадження нових способів для зміцнення та підвищення оборонної спроможності української армії, фінансова допомога. Однією з платформ співробітництва Україна – ЄС залишається формат Східного партнерства

(Сх П), який в свою чергу зазнав серйозних змін в результаті українських подій кінця 2013 – 2014 років.

Усвідомлення доцільності оновлення безпекової політики ЄС остаточно окреслилися на Ризькому саміті Сх П 2015 року. Учасники заходу домовилися про подальше зміцнення діалогу з питань безпеки та практичного співробітництва ЄС з країнами-партнерами в рамках Спільної політики безпеки та оборони (СПБО), з можливістю участі зацікавлених сторін у місіях та операціях ЄС, підвищення потенціалу країн-партнерів, що знайшло відображення в п.22 підсумкової Декларації [1].

В цей час Комісія ЄС розпочала з'ясування позицій всіх зацікавлених сторін щодо оновлення Європейської політики сусідства (ЄПС), що діє з 2004 року й має два вектори: південний – Союз Середземномор'я та східний – Східне партнерство. На 2015 рік обидва формати стали джерелом проблем та небезпек для ЄС: складна ситуація в Україні та чергова хвиля загострення проблеми біженців з регіону Близького Сходу та Північної Африки, пов'язана з активізацією діяльності ISIL/Da`esh.

Своє бачення реформування ЄПС представила і Україна, зосередивши увагу на власному форматі участі Східному партнерстві [2]. Безпековий вимір разом з політичним та економічним названий українською стороною невід'ємним елементом двосторонньої та багатосторонньої співпраці з ЄС в межах Політики сусідства.

Представлений Високим представником з питань зовнішньої та безпекової політики Ф.Могеріні «Перегляд Європейської політики сусідства» [3] в листопаді 2015 року не виокремлює українське питання особливим чином. В документі з'явилася окрема складова присвячена Безпеківому виміру (V.2), в якій представлені такі напрями взаємодії з країнами сусідами ЄС: реформа сектору безпеки, заходи для захисту кордону, боротьби проти тероризму й радикалізму та антикризове управління. Також в рамках СПБО ЄС сприятиме участі країн-партнерів у місіях та операціях Спільної політики безпеки та оборони і бойових тактичних групах ЄС, а також їх асоціації партнерів у відповідні програми та агенції.

В Регіональному вимірі (VI) Перегляду ЄПС констату-

ється погіршення відносин між ЄС та РФ через анексований Крим та дестабілізацію ситуації на сході України [3, с. 19]. А далі визнається не лише можливість, а й необхідність взаємодії з РФ для розв'язання проблем, що становлять спільний інтерес. Таке пояснення стосується не лише Росії, а й інших країн сусідів ЄС. Деякі впливові регіональні держави часто стають бенефіціарами локальних конфліктів, які становлять небезпеку, зокрема і для ЄС, а проголошення політики на можливість співпраці навряд чи може бути виправданою, зокрема з погляду жертв такої агресії.

Вже в грудні 2015 року Україна зуміла реалізувати співробітництво в рамках СПБО, коли Міністерство оборони уклало адміністративну угоду з Європейською оборонною агенцією. Цим було створено юридичні підстави для участі у програмах та проектах агенції, практичної взаємодії української сторони з країнами ЄС в цьому вкрай важливому аспекті [4, с.71].

Оновлення потребувала зовнішньополітична стратегія ЄС «Безпечна Європа у кращому світі» (2003) і через надмірний оптимізм, і через кардинальні зміни в міжнародних справах. Нова «Глобальна стратегія для зовнішньої та оборонної політики Європейського Союзу» [5] представляє більш реалістичний погляд щодо сучасних загроз та механізмів їх подолання. В цьому документі Україна згадується в переліку нагальних проблем європейської безпеки, хоча констатується, що ЄС не в змозі самостійно врегулювати жоден з існуючих конфліктів, гарантуючи лише традиційні інструменти «ретельно зважені» санкції та дипломатію [5, с.32]. Глобальна стратегія ЄС називає «впорядкування відносин з Росією» – «ключовим стратегічним викликом» [5, с.33], а не загрозою й повторює (як і в оновленій ЄПС) намір співпрацювати з нею в питаннях загального інтересу.

В Стратегії зазначено, що деталізація документу триває і з'являтимуться секторальні, більш конкретизовані програми та проекти зовнішньої та безпекової політики ЄС.

Один з перших регіональних проектів такого роду ухвалений для Східного партнерства [6]. Фактично це план дій для шести країн-партнерів Сх П з чіткою регламентацією учасників, часових меж, очікуваних результатів по двадця-

ти ключовим позиціям. В документі визначені чотири пріоритети (економіка; належне врядування; енергоефективність та екологія; контакти між людьми), та три наскрізні результати – громадянське суспільство, гендерна рівність, стратегічна комунікація, які разом становлять план взаємодії ЄС зі східними партнерами на найближчі роки.

У Звіті Єврокомісії за 2016 рік стосовно України зазначено, що «ЄС продовжує наполягати на мирному врегулюванні конфлікту в східній частині України через повне виконання Мінських угод» [7, с.77]. Очевидно, що ЄС залишається в своїх сталих рамках зовнішньої та безпекової діяльності та використовує старі інструменти, до певної міри відсторонюючись і залишаючи врегулювання конфлікту в Україні міжнародним форматам багатосторонньої дипломатії.

Офіційний Брюссель, підтримуючи санкції, надаючи фінансову та консультативну допомогу, визнаючи територіальну цілісність України, залишається в старих форматах взаємодії в усіх сферах діяльності, зокрема безпекової.

Активніші зусилля й більшу занепокоєність, ніж їхні колеги з українського питання висловлюють країни Балтії та Центрально-східної Європи. Це цілком логічний факт, знайшов втілення в пропозиції литовської сторони, представленій на цьогорічному Конгресі Європейської народної партії, що проходив на Мальті на початку квітня 2017 року. Резолюція, ухвалена учасниками Конгресу містить пропозицію створення довгострокового плану підтримки України [8]. Цю ініціативу радо вітав присутній на зустрічі Президент України Петро Порошенко, назвавши ініціативу литовських партнерів «планом Маршала для України». В разі її реалізації це може стати реальним кроком до зміни ситуації в Україні, появи дівіших механізмів для стабілізації ситуації.

Джерела та література:

1. Підсумкова декларація Ризького саміту Східного партнерства // Європейська правда, 22 травня 2015 – [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/05/22/7034050>

2. Оновлення Європейської політики сусідства/Політики Східного Партнерства. – [Електронний ресурс]. Режим

доступу : http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248772047&cat_id=248512913

3. Review of the European Neighbourhood Policy [Електронний ресурс]: сайт Європейської комісії / Режим доступу: // http://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/documents/2015/151118_joint-communication_review-of-the-enp_en.pdf

4. Поshedін О.І., Чулаєвська М.Є., Реформування Європейської політики сусідства / О.І. Поshedін, М.Є. Чулаєвська // Вісник НАДУ при Президентові України. – 2016. – № 2. – С.67-75

5. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy [Електронний ресурс]: сайт Європейської комісії / Режим доступу: // http://eeas.europa.eu/archives/docs/top-stories/pdf/eugs_review_web.pdf

6. Eastern Partnership – Focusing on key priorities and deliverables [Електронний ресурс]: сайт Європ. комісії / Режим доступу: // https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/swd_2016_467_f1_joint_staff_working_paper_en_v3_p1_8733051.pdf

7. The EU in 2016. General report on the activities of the European Union / Звіт ЄС за 2016 рік [Електронний ресурс]: сайт Європейської комісії / Режим доступу: //file:///C:/Users/Expert/Downloads/NAAD17001ENN_002.pdf

8. Резолюція Конгресу Європейської народної партії, 1 квітня 2017 – Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://malta2017.epp.eu/wp-content/uploads/2017/03/EPP-Emergency-Resolution-Nr.-41.pdf>

Тарнавський О.

*аспірант кафедри політології
та державного управління
ЧНУ ім. Юрія Федьковича*

ГЕНЕЗИС ЄВРОСКЕПТИЦИЗМУ

У цій роботі автор досліджує причини появи євроскептицизму. Він аналізує перше міжнародне опитування громадської думки щодо європейської інтеграції та робить висновок, що паростки євроскептицизму з'явилися